

Bilješke

(broj označava stih)

I, 8b

45. **suparnik** = pretor u Iliriji, Propercijev suparnik u ljubavi.

I, 12

18. **robovanje** — Za elegijskoga pjesnika ljubav je **robovanje**; on čitav svoj život provodi u služanju dragoj.

II, 2

2. **bog** = Amor.

II, 13a

11. **učena djeva** = Cintija, pjesnikova draga.

14. **gospoda** = Cintija.

II, 22b

49. **dječaka** — tj. slugu, roba koji je donio vijest da draga neće doći.

III, 8

28. **blijed** — Bljedoća je znak zaljubljenosti.

III, 10

9. **zamorod** = Alcedo ispida L.

28. **dječak** = Amor.

III, 14

2. **djevički gimnazij tvoj** = gimnazij spartanskih djevojaka.

6. **troh** (grč. trochós) = željezni obruč što su ga dječaci tjerali štapićem ili željeznom kukom (= clavis adunca, kako kaže Propercije).

9. **cest** (grč. hoi himántes) = remen s ušivenim olovnim ili željeznim kuglicama, koji su šakači omatali oko ruke da im udarci budu jači.

12. **šuplja mjed** = mjedena kaciga.

18. **onoga** = Poluksa; **ovoga** = Kastora.

biblio grafija

BIBLIOGRAFIJA PRIJEVODA KLASIČNE GRČKE I RIMSKE KNJIŽEVNOSTI U KNJIGAMA I ZBIRNIM IZDANJIMA 1800–1918.

a) 1800–1899.

Uvodne napomene

Završni dio rada na bibliografiranju prijevoda klasične grčke i rimske književnosti nastalih na južnoslavenskim jezicima na našem tlu predstavlja bibliografija čiji prvi dio izlazi u ovom a drugi u slijedećem broju časopisa LATINA ET GRAECA.

Odrediti vremensku granicu ovakvu zahvatu nezahvalan je posao jer granica stoljeća (a u ovom je slučaju granica zahvata ujedno i granica stoljeća) u pogledu književne produkcije doista ne predstavlja relevantan datum. No granicu je trebalo postaviti, i ona je, eto, postavljena na početak prošlog stoljeća. U određivanju dubine prodora činilo mi se da devetnaesto stoljeće predstavlja pravi početak onog što u suvremenom smislu znači prevođenje. Premda je i prije devetnaestog stoljeća nastajao značajan korpus prijevodne književnosti, prijevodi u današnjem smislu javljaju se ipak prilično rijetko. Osim toga, a to ne treba zanemariti, mogućnosti tiskanja knjiga bile su znatno manje, književnost je u pojedinih naših naroda dvojezična (pa čak i pretežno latinistička — u nama zanimljivu dijelu), a izdavačka djelatnost na širokim prostorima ima sasvim skroman opseg. Zbog toga činilo mi se nužnim

odlučiti se za jasno određeno područje istraživanja na koje se može protegnuti dosadašnja metodologija. Za zahvate iz prethodnih razdoblja trebat će razraditi sasvim nove metodološke principe, a ujedno raščistiti niz spornih pitanja (npr. prijevodi prema perifrazama i preradama). U praktičnom pogledu dilema je bilo još manje. Pregledom većine izvora ustanovio sam da je ovo razdoblje sasvim dovoljno da obuhvati golemu većinu korpusa. Opseg uostalom same bibliografije uvjerit će čitaoca u to.

74 Kao i kod prethodnih bibliografija i rad na ovoj postavio je pitanje u kojoj je mjeri tekst što je upravo pred vama obuhvatio produkciju. Daleko sam od pomisli da je u ovoj bibliografiji obuhvaćeno sve što je u istraživanom razdoblju na području prevođenja klasične grčke i rimske književnosti stvoreno. No bibliografija je potpuna u onoj mjeri u kojoj su to omogućavale okolnosti mog rada. Osnovicu je, kao i kod prethodnih radova, činio Stručni katalog Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu. Osim toga pregledao sam, prema već prije postavljenom popisu, i Abecedni katalog u NSB. Sekundarni izvori, čiji je popis dat na kraju **Uvodnih napomena**, bili su ne samo korisna provjera primarnih izvora, već i njihova značajna dopuna. Na ovaj način izdvojen je korpus knjiga što ih je trebalo pregledati i opisati prema ranije usvojenim načelima. Većinu sam knjiga obradio *de visu*, što mi je omogućilo da izdvojim one koje svojim karakterom ne pripadaju ovoj bibliografiji. To su bile knjige s originalnim tekstovima, knjige koje pripadaju kritičkoj literaturi te knjige prevedene s drugih jezika. Uz najbolju volju do jednog dijela izdvojena korpusa nisam mogao doći, bilo zato jer tih knjiga u NSB nema bilo zato što su nedostupne. Sve su one popisane prema sekundarnim izvorima (koji se u bilješki i navode).

Najveći problem pri izradi ove bibliografije predstavljalo je datiranje pojedinih knjiga (budući da je u našem slučaju riječ o kronološkom pristupu). Neki izdavači (Stifler iz Varaždina, Kugli iz Zagreba, Braća Jovanović iz Pančeva) znatan dio svoje produkcije nisu označavali godinom izdanja. Kako je NSB već u vrijeme koje ova bibliografija zahvaća dobivala obavezan primjerak, dio knjiga bilo je moguće datirati prema Stručnom katalogu NSB. Sve one knjige uz koje nije posebno navedeno porijeklo naknadnog datiranja datirane su prema Stručnom katalogu NSB. Neke knjige datirane su prema sekundarnim izvorima, a jedan dio knjiga nosi samo približnu dataciju; njihovo preciznije smještanje u kronologiju zahtijevat će naknadna istraživanja. Izbjegavanje navođenja godine izdanja kao i anonimnost prijevoda onemogućuju da u nekim slučajevima, kod već spomenutih izdavača, utvrdimo broj izdanja i doštampavanja. Premda neki elementi ukazuju da je riječ o različitim izdanjima, nisam to mogao pouzdano utvrditi. U takvu sam slučaju naveo da postoje varijante u tisku. Anonimika i nedatirana izdanja značajan su bibliografski problem, a uzrok i nastanak te pojave trebat će razjasniti.

Radeći na izdvajanju korpusa susreo sam se s brojnim podacima koji otvaraju prostor za jednu sasvim novu bibliografiju o kojoj dosad nisam razmišljao. Veći,

naime, broj pisaca, posebno u prošlom stoljeću, prevodio je s grčkog i latinskog, i ti su prijevodi tiskani u periodici, a većinom sačuvani u ostavštini pojedinih književnika. Kasniji rad na njihovim sabranim djelima iznio je ove prijevode na vidjelo, i oni treba da postanu i predmetom bibliografske obrade. Jedan od budućih bibliografija morat će obuhvatiti i ovaj dio naše prijevodne književnosti ali i riješiti čitav niz problema pri njihovoj obradi.

Obrađujući stoljetno razdoblje susreo sam i golemu pravopisnu i jezičku raznolikost prijevoda. U rijetkim slučajevima poneki će citat čitaocu predočiti o čemu je riječ. No uglavnom se tom stranom prevodilaštva nisam bavio. To područje pripada, uostalom, historičarima jezika.

Pojedini su se prijevodi odrvali vremenu i doživjeli niz izdanja. U tim sam slučajevima navodio godine ponovljenih izdanja, a ovdje upućujem gdje se nalaze obrađena pojedina kasnije razdoblja: 1919–1945. u *Latina et Graeca* 13, str. 57 i d.; 1945–1960. u *Latina et Graeca* 10, str. 77 i d.; 1961–1970. u *Latina et Graeca* 11, str. 61 i d.; 1970–1977. u *Latina et Graeca* 12.

I na kraju, navodim popis literature koja je, uz kataloge NSB, poslužila pri sastavljanju popisa knjiga za ovu bibliografiju:

- Zgodovina grške književnosti I*, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1966; Dodatak: Janko Moder, *Starogrška epika, lirika in dramatika pri Slovencih* (str. 559–639) (Moder)
- Miloš Đurić: *Istorija helenske književnosti*, Naučna knjiga, Beograd, 1951. (Đurić 1)
- Miloš Đurić: *Aristotel: O pesničkoj umjetnosti*. S originala preveo —, Zavod za izdavanje udžbenika SR Srbije, Beograd, 1966. (Đurić 2)
- Milan Budimir — Miron Flašar: *Pregled rimske književnosti*, Zavod za izdavanje udžbenika NR Srbije, 1963. (Budimir-Flašar)
- Bogdan M. Stevanović: *Istorija helenske književnosti od Aleksandra do Justinijana*, Naučna knjiga, Beograd, 1968. (Stevanović)
- Milan T. Vuković: *Mali knjižarski leksikon*, Izdanje pisca, Beograd, 1959. (Vuković)
- Zbornik zagrebačke Klasične gimnazije 1607–1957*, Odbor za proslavu 350-godišnjice Klasične gimnazije u Zagrebu, Zagreb, 1957.
- Prilog: Andrija-Ljubomir Lisac: *Školski udžbenici Klasične gimnazije kroz 350 godina*. (str. 129–226) (Lisac)
- Šimun Šonje: *Prvi hrvatski Homer u narodnim nesimetričnim desetercima*, „Dubrovnik“ XXII/79, br. 1, str. 27–41. (Šonje)

75

Zlatko Šešelj

Bibliografija

1808

- 1) PLUTARH. *O vospitanii djetei*. Naslov originala: Πλούταρχος · Περὶ παιδῶν ἀγωγῆς. Preveo Jovan Rukoslav. — Budim, Pismeni Serbskija pečatni, 1808, 86 str.

★ Na početku se ove knjige obraća prevodilac karlovačkom episkopu Stefanu Stratimiroviću, kojem i posvećuje svoj prijevod, a potom i čitaocima. Prevedeno je na slavenoserbski jezik.

- 2) PLUTARH. *Zercalo supruženstva to est: slovo o dolžnosti supružestva*. Naslov originala: Πλούταρχος · Γαμικὰ παραγγέλματα. Preveo Georgije Zahariević. — Budim, Izdanno izdivenjem Marka Ioannovića, 1808, 101 str.

★ Prevodilac ovog djela poduhvatio se, zapravo, dvostruka posla: originalni starogrčki tekst preveo je u novogrčki, a potom ga je preveo na slavenoserbski. Prijevod teče usporedno s novogrčkim tekstom. Osim uvodnih poslanica tekst je popraćen samo rijetkim bilješkama.

1811

- 3) CICERON. *Iz VI knjige o slobodnom narodnom pravleniju Scipiona son*. Naslov originala: M. Tullius Cicero: Somnium Scipionis. Preveo Nikolaj Šimić. — Budim, 1811.

★ Navedeno prema *Budimiru-Flašaru*.

1813

- 4) FEDRO. *Pricize Esopove*. Naslov originala: Phaedrus Augusti libertus: Fabulae Aesopiae. Preveo Đuro Ferić. — Dubrovnik, Bez naznake izdavača, 1813, XII + 167 str.

★ Na početku se knjige nalazi poslanica F.M. Appendinija Đuri Feriću te tri kraće pjesme Đona Restića, Urbana Appendinija te Ivana Rosanija. Potom slijedi usporedni prijevod 98 basana, a na kraju je knjige indeks naslova basana.

1818

- 5) OVIDIJE. *Pečalnih knjigi V*. Naslov originala: P. Ovidius Naso: Tristia. Preveo Avram Mrazović. — Budim, 1818.

★ Navedeno prema *Budimiru-Flašaru*.

- 6) OVIDIJE. *Poslanii ot Ponta*. Naslov originala: P. Ovidius Naso: Epistulae ex Ponto. Preveo Avram Mrazović. — Budim, Pismenija kral. Vseučilišta Peštanskago, 1818, 258 str.

★ Usporedan prijevod popraćen je samo rijetkim bilješkama ispod teksta prijevoda.

1826

- 7) KSENOFONT. *Ikonomija*. Naslov originala: Ξενοφῶν · Οικονομικός. Posrbio Jevt. Abramović. — Beograd, Izdao J. Kumanudi, 1826.

★ Riječ je o pretisku iz „Trgovačkih novina“. Navedeno prema *Đuriću 1*.

1827

- 8) HORACIJE. *Knjiga o stihotvorstvu*. Naslov originala: Q. Horatius Flaccus: De arte poetica. Preveo Miloš Svetić. — Beč, Pečatano kod g. Martina Hristiana Adolfa, 1827, 104 str.

★ Prijevodu prethodi opširan uvod o predmetu sama djela i o karakteru pjesničke umjetnosti. Prijevod prati usporedan latinski tekst. U drugom dijelu knjige isti je prijevod (koji je u prvom dijelu skladan u heksametri-*ma*) pretočen u deseterac (za 472 heksametra potrebno je 900 deseteraca). Na kraju su knjige kraće Primjetbe.

1832

- 9) HOMER. *Ilijada*. Naslov originala: Ὅμηρος · Ἰλιάς. Preveo Petar Demelić. — Budim, Pečatnija Kr. Universiteta Peštanskog, 1832, 72 str.

★ Prijevod prva tri pjevanja Ilijade (u heksametri-*ma*!, „ali bez cezure i špondeja, koje mi nemamo“) popraćen je samo Predgovorom na kraju knjige (*sic!*) u kojem prevodilac napominje „da u napred blagonaklonjene čitatelje moliti moram, da strogi ne budu, i od ednog takvog klasičkog djela, koe se prvi put prevodi što god soveršeno ne očekivaju“.

1836

- 10) CICERON. *Dijalog o prijateljstvu*. Naslov originala: M. Tullius Cicero: Laelius de amicitia. Preveo Grigorije Lazić. — Beograd, 1836.

★ Navedeno prema *Budimiru-Flašaru*.

1842

- 11) CICERON. *Tuskulanska ispitanija*. Naslov originala: M. Tullius Cicero: Tusculanae disputationes. Preveo Jakov Živanović. — Beč, u knjigopečatnici Bratstva o.o. Mehtarista, 1842, LX + 236 str.

★ Prijevodu prethodi kratko Predislovie te Preduvjedomlenie (sa životopisom Ciceronovim, s popisom antičkih filozofa i tabelarnim pregledom filozofskih škola i njihovih veza i, napokon, popisom „gospode prenumeranata“ — pretplatnika). Prijevod je popraćen sa nekoliko bilježaka ispod teksta.

1843

- 78 12) EZOP. *Baszne*. Naslov originala: *Ἀίσωπος Μύθων συναγωγή*. Pohrvaćene po Ignacu Kristijanoviću. — Zagreb, Tisak Franje Župana, 1843, nepaginirano [104 str.].

★ 90 Ezopovih basana popraćeno je uvodnom bilješkom Ezopushev sitek, a svakoj je basni pridodan i zaključni Navuk.

1845

- 13) NEPOT. [*Djela*]. Naslov originala: Cornelius Nepos: Opera. Preveo Matija Kostić. — Novi Sad, Pečataño pismenima udove Katarine Jankovića, 1845, 197 + [VIII] str.

★ Prijevod sačuvanih Nepotovih životopisa nije popraćen nikakvim dodatnim tekstom. Prijevodu je, na posljednjih osam nepaginiranih stranica, dodan popis pretplatnika.

1849

- 14) ★★★ *Govori iz rimskih pisac*. Preveo Frane Kurelac. — Rijeka, Štamparija bratje Kapleckih, 1849, 22 str.

★ Knjižica sadržava prijevode pet kratkih govora koji su, originalno, dio većih cjelina: dva su iz djela Kurcija Rufa (VII,7 i VII,8), te jedan iz Cezarova *Galskog rata* (VIII,21–22) i dva iz Livija (XXI,30 i XXIII,42). Prijevodi nisu popraćeni nikakvim prilogom, a iza njih slijede i dva kraća Kurelčeva literarna priloga bez ikakve veze s prethodnim prijevodima. Knjižicu je prevodilac namijenio inače svojim učenicima.

- 15) HORACIJE. *Pjesni liričke*. Naslov originala: Q. Horatius Flaccus: Carmina. Preveo Đuro Hida. — Dubrovnik, Troškom P. Fr. Martekini izdatelja, 1849, 214 str.

★ Prijevod cjelokupnih Horacijevih Oda izrađen je u raznolikim stihovima (uglavnom rimovanim) koji se uopće ne drže originalnih mjera već slijede našu pjesničku tradiciju, a i narodne stihove. Knjiga završava prijevodom *Carmen saeculare*, a nije mu, osim kraćeg uvoda s osvrtom na prevodiočev život i rad, priložen nikakav dodatak.

- 16) OVIDIJE. *Heroidah*. Naslov originala: P. Ovidius Naso: Heroides. Preveli Josip i Jakov Betondić. — Dubrovnik, Troškom P. Fr. Martekini izdatelja, 1849, 504 str.

★ Ovidijeve Heroide prevedene su u ovoj knjizi raznolikim stihovima (uglavnom osmerci i deveterci rimovani), a prijevod je popraćen kratkim Nadomierenjima iza svake pjesme. Jakov Betondić preveo je 1, 3, 4, 9, 11, 12, 14, 15, 19. pjesmu, a Josip Betondić 2, 5–8, 10, 13, 16–18, 20. i 21.

1851

- 17) KURCIJE RUF. *Istorija Aleksandra Velikog Cara Makedonskog koja opisuje njegovo rođenje, život i hrabrost bezsmrtnu*. Naslov originala: Q. Curtius Rufus: Historia Alexandri Magni. Preveo Đorđe Đurić Piroćanac. — Beograd, 1851.

★ Navedeno prema *Budimiru-Flašaru*.

1852

- 18) SOFOKLO. OVIDIJE. *Elektra. Piram i Tisba*. Naslov originala: Σοφοκλῆς Ἡλέκτρα. P. Ovidius Naso: Metamorphoseon libri XV. Prevod Dominko Zlatarić. — Zagreb, Knjigotiskarna Franje Župana, 1852, [IV] + 91 str. — Diela Dominka Zlatarića, sv. 1.

79

★ Zlatarićev prijevod Elektre te Pirama i Tizbe prvi je put objavljen 1597. u Veneciji, a nastojanjem Ivana Kukuljevića Sakcinskog drugi put u ovom izdanju (potom 1899. u djelima Dominka Zlatarića objavljenima u Starim piscima hrvatskim, sv. 21). Prijevod, ispravnije rečeno parafraza, sastavljen je u rimovanom dvanaestercu. Ovo izdanje granični je slučaj cijele jedne skupine izdanja, kojima će trebati posvetiti posebnu bibliografiju i o kojoj je rečeno ono najvažnije u *Uvodnim napomenama*. Ovu sam knjigu bibliografirao jer svojim sadržajem u *cjelini* pripada prijevodnoj literaturi koju bibliografiram, a naslovnicom je usmjerena prevedenom djelu, a ne prevodiocu.

1853

19) KSENOFONT. *Znamenitosti ili zapamćene Sokratove nauke*. Naslov originala: *Ξενοφῶν Ἀπομνημονεύματα Σωκράτους*. Preveo Vukašin Radišić. — Beograd, Izdalo Društvo srbske slovesnosti, 1853, 180 str.

★ Prijevod nije popraćen nikakvim dodatnim tekstom.

1854

20) CICERON. *O dužnostima*. Naslov originala: M. Tullius Cicero: De officiis. Preveo Grigorije Lazić. — Beograd, Izdalo Društvo srpske slovesnosti, 1854, 168 str.

★ Osim prijevoda knjiga ne sadržava nikakav dodatni tekst.

1857

21) KURCIJE RUF. *Život Aleksandra Velikog cara Makedonskog*. Naslov originala: Q. Curtius Rufus: Vita Alexandri Magni. Preveo Stevan Pavlović. — Beč, 1857.

★ Navedeno prema *Budimiru-Flašaru*.

22) PLATON. *Pir ili razgovor o ljubavi*. Naslov originala: Πλάτων Ἐρωτικόν. Ponašao Orsat Pucić. — Trst, Austrijski Lloyd, 1857, 49 str.

★ Fragmentaran prijevod Platonove *Gozbe*. Napisan kao prigodnica ne sadržava, dakako, nikakav dodatak.

1858

23) HOMER. *Ilijade Pievanje prvo*. Naslov originala: Ὅμηρος Ἰλιάς. Ponašao P. A[ntun] Kazali. — Zadar, Tieskom Braće Batarah, 1858.

★ Navedeno prema *Šonji*.

1859

24) TACIT. *Život Kn. Julija Agrikole*. Naslov originala: P. Cornelius Tacitus: Agricola. Preveo Stjepan Pavlović. — Zagreb, Izdao K[osta] Stojšić, 1859, [III] + 73 str.

★ Prijevod dopunjuju tek kratka uvodna prevodiočeva bilješka o Tacitu i ovom prijevodu te bilješke podno teksta.

25) TACIT. *Život Kn. Julija Agrikole*. Naslov originala: P. Cornelius Tacitus: Agricola. Preveo Stjepan Pavlović. — Zagreb, Izdao Kosta Stoišić, 1859, 99 str.

★ Ćirilичko izdanje prethodne knjige. Razlikuje se od prethodne jedinice samo priloženim popisom pretplatnika.

1860

26) CICERON. *Prevodi klasikah latinskih (Lelije o prijateljstvu. Katon stariji o starosti)*. Naslov originala: M. Tullius Cicero: Laelius de amicitia. Cato Maior de senectute. Preveo Adolf [Veber] Tkalčević. — Zagreb, Tiskom dra Ljudevita Gaja, 1860, 112 str.

★ U nekoliko uvodnih rečenica objasnio je Tkalčević poticaj da se lati ovog prevođenja „budući osvedočen, da je Ciceronov slog, osobito u filozofičkih razpravah, uzor prave proze, a hrvatski da se još povlači po barah i močvarah: hotio sam da prevodom ovim pokažem mladeži našoj pravilo po kojem da misli svoje udesuju i izriču.” Svaki je prijevod popraćen brojnim Opazkama te Sadržajem. Na kraju je knjige kratak Imenik (indeks imena).

1862

27) HORACIJE. *Pesme*. Naslov originala: Q. Horatius Flaccus: Carmina. Preveo Stevan Lazić. — Budim, 1862.

★ Navedeno prema *Budimiru-Flašaru*.

- 28) PLATON. *Spisi. Prvi svezak. Kriton. Hipparhos*. Naslov originala: Πλάτων · Κρίτων · Ἱππάρχος. Preveo i razjasnio J[osip] V. Kostić. — Osijek, Dragutin Lehmann i drugi, sine anno [1862], 72 str. — Platonovi spisi, sv. 1.

★ Prijevodu prethodi kratko Žitje Platona te skromni uvodi svakom od djela. Na kraju su kratke Opazke.

1863

- 29) SOFOKLO. *Ajant*. Naslov originala: Σοφοκλῆς · Αἴας. Poslovenil Kračmanov Matija (Valjavec). — Celovec, 1863.

★ Prijevod je izrađen u originalnom metru. Navedeno po *Moderu*.

1867

- 30) EZOP. *Basne*. Naslov originala: Αἴσωπος · Μύθων συναγωγή. Priredio Ivan Filipović. — Zagreb, Troškom Lavoslava Hartmana, 1867, 88 str.

★ Prijevod 130 basana popraćen tek bilješkom Život Ezopov. U kojoj je mjeri pri prevođenju upotrijebljen original ostaje sporno.

1869

- 31) ARISTOTEL. *Poetika*. Naslov originala: Ἀριστοτέλης · Περὶ ποιητικῆς. Preveo i protumačio Armin Pavić. — Zagreb, Štamparna Dragutina Albrehta, 1869, X + 103 str.

★ Prijevod Aristotelove Poetike (posvećen biskupu Strossmayeru) popraćen je kraćim Predgovorom u kojem je analizirana struktura ovog spisa, osvrtom na tekst Poetike, te na njegovu „važnost i vrijednost“ kao i na problem oponašanja i tragične katarze. Za prijevodom slijedi i opširan Tumač s brojnim objašnjenjima i dopunama.

- 32) DEMOSTEN. *Spisi. Olintski govori 1.2.3*. Naslov originala: Δημοσθένης · Ὀλυνθιακοί. Preveo i razjasnio J[osip] V. Kostić. — Zagreb, Nakladom knjigarnice Lavoslava Hartmana, 1869, VI + 42 str. — Grčki klasici u hrvatskom prevodu, sv. 1. Uređuje J[osip] V. Kostić.

★ Uz prijevod tri Olintska govora dodana je kratka uvodna bilješka s osnovnim podacima o prilikama u kojima su izrečeni, kao i o događajima koji su se u to vrijeme zbivali. Prijevod prate skromne bilješke ispod teksta.

- 33) LIVIJE. *Spisi. Poviest, knjiga I*. Naslov originala: Titus Livius: Ab urbe condita. Preveo i razjasnio J[osip] V. Kostić. — Zagreb, Nakladom knjigarnice Lavoslava Hartmana, 1869, 113 str. — Latinski klasici u hrvatskom prevodu, sv. 1. Uređuje J[osip] V. Kostić.

★ Prijevod prve knjige Livijeva djela popraćen tek skromnim bilješkama.

1873

- 34) SOFOKLO. *Antigona*. Naslov originala: Σοφοκλῆς · Ἀντιγόνη. Preveo prof. dr [Panajot] Papakostopoulos. — Beograd, Štampano u Državnoj štampariji, 1873, XIII + 61 str.

★ U kraćem Pristupu izložio je prevodilac sadržaj drame te osvrta na polazište ovog Sofoklova djela. Kratkim Životopisom Sofoklovim završava uvodni dio. Prijevod je sačinjen u prozi, a prati ga nekoliko bilježaka ispod teksta.

1874

- 35) ISOKRAT. *Savet Demoniku*. Naslov originala: Ἰσοκράτης · Πρὸς Δημόνικον. Preveo prof. dr [Panajot] Papakostopoulos. — Beograd, 1874.

★ Riječ je o pretisku iz „Srpskih novina“. Navedeno prema *Đuriću 1*.

- 36) LUKIJAN. *Razgovori mrtvacu*. Naslov originala: Λουκιανός · Νεκρικοὶ διάλογοι. Preveo profesor dr P[anajot] Papakostopoulos. — Beograd, [Štampano] u državnoj štampariji, 1874, 75 str.

★ Tekst prijevoda popraćen samo skromnim bilješkama ispod teksta.

- 37) PLATON. *Apologija Sokrata*. Naslov originala: Πλάτων · Ἀπολογία Σωκράτους. Preveo J[osip] Peričić. — Dubrovnik, Tiskara D. Pretnera, 1874, 36 str.

★ Uz prijevod dodane su na kraju knjige skromne Opaske, koje započinju sa nekoliko rečenica osvrta na samo djelo.

1875

- 38) HORACIJE. *Poslanica Pizonima o pjesništvu*. Naslov originala: Q. Horatius Flaccus: De arte poetica. Preveo J[osip] Peričić. — Dubrovnik, Tiskara Dragutina Pretnera, 1875, 40 str.

★ Knjižica sadržava samo prijevod znamenite Horacijeve poslanice sastavljen u osmercima.

1877

39) HOMER. *Batrahomijomahija*. Naslov originala: Ὅμηρος · Βατραχομομαχία. Preveo Panajot Papakostopulos. — Beograd, 1877.

★ Knjiga se ne nalazi u NSB. Navodim je prema kraćoj napomeni uz Papakostopulosov prijevod *Odiseje* (usp. bilj. 44). *Đurić 1* navodi za ovo izdanje 1872. godinu.

1879

40) TEOFRAST. [*Karakter*]. Naslov originala: Θεόφραστος · Ἠθικοὶ χαρακτήρες. Preveo Dimitrije Aleksijević. — Beograd, 1879.

★ Navedeno prema *Stevanoviću*.

84

41) VERGILIJE. *Metrički prijevod I. i II. pjevanja Eneide*. Naslov originala: P. Vergilius Maro: Aeneis. Preveo T[omo] Maretić. — Zagreb, Tiskara „Narodnih novina“, 1879, 55 str.

★ Početak prijevoda, što ga je kasnije cjelovita izdao Maretić kao 13. svezak Prijevoda grčkih i rimskih klasika Matice hrvatske 1896. (usp. bilj. 74). Prijevodu je priložena opsežna rasprava o akcentu. Riječ je o pretisku iz Programa kraljevske gimnazije zagrebačke za godinu 1878/9.

1880

42) DEMOSTEN. *Beseda za venac*. Naslov originala: Δημοσθένης · Περὶ στεφάνου. Preveo i objasnio Jov[an] Turoman. — Beograd, Državna štamparija, 1880, 129 str.

★ Opširnom uvodnom studijom Demostenov život (u kojoj je detaljno analiziran život i političko djelovanje slavnog govornika) popraćen je prijevod znamenita Demostenova govora. Rijetke bilješke donijete su ispod teksta. Na kraju knjige nalazi se pregled atenskog računanja vremena koji treba da olakša čitaocu snalaženje u složenom sistemu označavanja mjeseci u Ateni.

43) TEOFRAST. *Karakter*. Naslov originala: Θεόφραστος · Ἠθικοὶ χαρακτήρες. Priredio Ivan Širola. — Bakar, Tisak i naklada Rudolfa Desselbrunnara, 1880, 44 str.

★ Prijevod (koji je prema navodima priređivača rađen „polag francuskog te polag njemačkoga“) ne prati nikakav dodatni tekst. O stupnju ovisnosti o izvorniku teško je prosuditi.

1881

44) HOMER. *Odiseja*. Naslov originala: Ὅμηρος · Ὀδύσσεια. Preveo dr Panajot Papakostopulos. — Beograd, Izdanje Čupićeve zadužbine, 1881, VII + 494 str. — Izdanja Čupićeve zadužbine, sv. 17.

★ Uz prozni prijevod *Odiseje* dodao je prevodilac kraće uvodne bilješke o sadržaju i karakteru *Odiseje*, o toku pripovijedanja i o njezinu odnosu prema *Ilijadi*, te kako su nastali i kako su se sačuvali Homerovi spjevovi. Na kraju su knjige kratke bilješke. Na samom početku knjige nekoliko riječi o prevodiocu zabilježio je Svetozar Nikolajević.

45) SALUSTIJE. *O Katilininoj uroti*. Naslov originala: G. Sallustius Crispus: De coniuratione Catilinae. Preveo I[van?] Fiamin. — Sušak, Tiskom Milana Kerdića, 1881, 50 str.

★ Knjižica sadržava samo prijevod Salustijeva djela.

1882

46) HOMER. *Boj žaba s miševi*. Naslov originala: Ὅμηρος · Βατραχομομαχία. Preveo Josif Gorjanović. — Pančevo, Naklada knjižare braće Jovanović, sine anno [1882], 26 str. — Narodna biblioteka braće Jovanović, knj. 40.

★ Prijevod sastavljen u desetercu nije popraćen nikakvim dopunskim tekstovima. Datirano prema *Vukoviću*.

47) HOMER. *Odiseja*. Naslov originala: Ὅμηρος · Ὀδύσσεια. Preveo, uvod napisao i Tumač dodao Tomo Maretić. — Zagreb, Matica hrvatska, 1882, XXXII + 380 str. — Prijevodi grčkih i rimskih klasika, knj. 1.

★ Prvo izdanje Maretićeva prijevoda *Odiseje* koji će u slijedećih sto godina doživjeti još 4 integralna izdanja (1904, 1915, 1950. i 1961). *Odisejom*

85

započinje Matica hrvatska svoju seriju prijevoda klasičnih djela grčke i rimske književnosti koja predstavlja najsistematičniji pokušaj u nas da se antička književnost približi čitaocu. Matica hrvatska tiskala je u stoljeću svog postojanja tridesetak knjiga s ovog područja. Prijevodu prethodi opsežna studija O Homeru i njegovoj poeziji koja je, u trenutku svog nastanka, vjerno odslikavala tadašnje stanje homerologije. Prilozi na kraju knjige obuhvaćaju detaljno objašnjenje prevodilačke metode i pristupa (Nješto o ovom prijevodu) te pitanju prevođenja heksametra. Kratak Tumač riječi i imena završava knjigu. Sadržaji pojedinih pjevanja (koji će u potonjim izdanjima postati zasebni dodatki knjizi) uključen je u pregled sadržaja.

- 48) SALUSTIJE. *Knjiga o Catilininoj uroti. Knjiga o Jugurthinom ratu*. Naslov originala: G. Sallustius Crispus: De coniuratione Catilinae. Bellum Iugurthinum. Preveo i uvodom popratio Adolfo Veber [Tkalčević]. — Zagreb, Matica hrvatska, 1882, XVI + 115 str. — Prievodi grčkih i rimskih klasika, sv. 2.

★ O životu i djelima Gaja Sallustija Crispa naslov je uvodne studije koja se ne osvrće samo na život i djelo ovog rimskog pisca već zahvaća i znatan dio političkih i društvenih prilika vremena o kojem Salustije piše. Osim uvoda knjiga ne sadržava nikakve dodatne tekstove.

86

1883

- 49) CICERON. *Četiri govora protiv Katiline*. Naslov originala: M. Tullius Cicero: In Catilinam orationes IV. Preveo Milan A. Jovanović. — Novi Sad, Srpska štamparija dra Svetozara Miletića, 1883, 61 str.

Sadržaj. — Prvi govor protiv Katiline, str. 1. — Drugi govor protiv Katiline, str. 20. — Treći govor protiv Katiline, str. 34. — Četvrti govor protiv Katiline, str. 48.

★ Prijevodu svakog govora prethodi kraći uvod u kojem su izloženi događaji koji mu prethode. Ispod teksta donijete su i oskudne bilješke. Po završnom, četvrtom govoru slijedi kratko pogovorno objašnjenje daljih događaja i sudbine Ciceronove.

- 50) HOMER. *Ilijada*. Naslov originala: "Ὅμηρος · Ἰλιάς. Preveo i Tumač dodao Tomo Maretić. — Zagreb, Matica hrvatska, 1883, 455 str. — Prievodi grčkih i rimskih klasika, sv. 3.

★ Prvo izdanje Maretićeva prijevoda Ilijade koji će, poput godinu dana ranije objavljena prijevoda Odiseje, doživjeti brojna kasnija izdanja (Ilijada je doživjela još 6 izdanja: 1905, 1912, 1921, 1948, 1961, 1965). Budući da se ovaj prijevod nadovezuje, zapravo, na netom objavljenu Odiseju, nije popraćen nikakvim uvodnim tekstom već samo Tumačem riječi i imena na kraju knjige. I ovdje je sadržaj pojedinih pjevanja uključen u pregled sadržaja na kraju knjige.

- 51) PLATON. *Zakonu se valja pokoriti. Razgovor Sokrata s Kritonom*. Naslov originala: Πλάτων · Κρίτων. Ponašio J[osip] Peričić. — Dubrovnik, Naklada knjižare Dragutina Pretnera, 1883, 22 str.

★ Osim prijevoda Platonova Kritona knjižica ne sadržava nikakve popratne tekstove.

- 52) SOFOKLO. *Kralj Edip*. Naslov originala: Σοφοκλῆς · Οἰδίπους τύραννος. Preveo Luko Zore. — Pančevo, Naklada knjižare braće Jovanović, sine anno [1883], 120 str. — Narodna biblioteka braće Jovanović, knj. 60/64.

★ Navedemo prema katalogu NSB, datirano prema *Vukoviću*.

87

1884

- 53) LUKIJAN. *Dva razgovora*. Naslov originala: Λουκιανός · Διάλογοι. Preveo Jovan Stejić. — Pančevo, Naklada knjižare braće Jovanović, sine anno [1884], 70 str. — Narodna biblioteka braće Jovanović, knj. 96.

★ Knjižica sadržava prijevode dvaju Lukijanovih dijaloga: *Timon ili čovjek-komrzac* te *Prevoz ili tiranin*. Prijevod prate kraće bilješke ispod teksta. Datirano prema *Vukoviću*.

1886

- 54) CICERON. *Izabrani govori*. Naslov originala: M. Tullius Cicero: Orationes selectae. Preveo i uvodom popratio Adolfo Veber [Tkalčević]. — Zagreb, Matica hrvatska, 1886, XXXIII + 325 str. — Prievodi grčkih i rimskih klasika, [sv. 4].

Sadržaj. — Govor za P. Quintija, str. 1. — Govor za S. Roscija Amerina, str. 34. — Govor za Manlijev prijedlog ili o zapovjedničtvu Cn. Pompeja, str. 80. — Govori proti L. Sergija Catiline, str. 100. — Prvi govor, str. 110. —

Drugi govor, str. 120. — Treći govor, str. 131. — Četvrti govor, str. 141. — Govor za L. Licinija Murenu, str. 152. — Govor za A. Licinija Archiju, str. 191. — Govor za svoju kuću, str. 203. — Govor za T. Annija Milona, str. 258. — Govor za M. Marcella, str. 298. — Govor za kralja Dejotara, str. 309.

★ Prijevodima izabranih Ciceronovih govora prethodi opširan uvod podijeljen na tri dijela: na prvom je mjestu Vjekopis Marka Tulija Cicerona s osvrtom na Ciceronov životni put i djela, slijedi potom odjeljak Što je govor? u kojem su, uz podrijetlo govora kao književne vrste, prikazani i principi tvorbe govora i govorništva uopće. Napokon, u trećem, i najkraćem dijelu, ocrtan je razvoj rimskog govorništva (po Šrapčevoj studiji Marka Tulija Cicerona rad i život, Zagreb 1873). Prijevodu svakog pojedinog govora prethodi kraći uvod u kojem su iznijete glavne crte historijskih prilika u kojem je taj govor izrečen.

1887

55) CICERON. *Prvi i drugi govor protiv L. Sergija Catiline*. Naslov originala: M. Tullius Cicero: In Catilinam orationes IV. Preveo Milan Suknić. — Nova Gradiška, Tiskara i knjigovežnica Vjek[oslava] Schiebela, 1887, 23 str.

★ Prijevodu prethodi tek skromna uvodna bilješka s podacima o događajima uz koje su govori vezani.

56) HERODOT. *Povijest. Dio prvi*. Naslov originala: Ἡρόδοτος · Ἱστορίαι. Preveo, uvod napisao i bilješke dodao dr Avgust Musić. — Zagreb, Matica hrvatska, 1887, XIX + 316. — Prievodi grčkih i rimskih klasika, sv. 5.

★ Kraći uvod O Herodotu i Povijesti njegovoj (sa životopisnim podacima, historijskim okvirom Herodotova djela i osvrtom na književnu stranu njegova djela) prethodi prijevodu prve polovice djela (knjige I—IV) što ga sadržava ova knjiga. Prijevodi dopunjuju i kraće bilješke na kraju knjige. Stihove koji se u tekstu Herodotova djela nalaze preveo je u metru originala Hugo Badalić.

57) HERODOT. *Povijest. Dio drugi*. Naslov originala: Ἡρόδοτος · Ἱστορίαι. Preveo i bilješke dodao dr Avgust Musić. — Zagreb, Matica hrvatska, 1887, 308 str. — Prievodi grčkih i rimskih klasika, sv. 6.

★ Drugi dio prijevoda Herodotove Povijesti obuhvaća prijevod preostalih knjiga (V—IX). Popraćen je kraćim bilješkama na kraju knjige.

1889

58) TACIT. *Manja djela*. Naslov originala: P. Cornelius Tacitus: Opera minora. Preveo, uvod napisao i bilješke dodao Milivoj Šrepel. — Zagreb, Matica hrvatska, 1889, XXIV + 119 str. — Prievodi grčkih i rimskih klasika, sv. 7.

Sadržaj. — Razgovor o govornicima, str. 1. — Agrikola, str. 36. — Germanija, str. 65.

★ O Korneliju Tacitu, uvodni članak, donosi podatke o piscu i djelu te analizu Tacitovih etičkih i estetskih nazora. Na kraju knjige, poslije teksta prijevoda, slijede opširne bilješke s brojnim podacima o ljudima, događajima i odnosima koji se u djelima spominju.

1890

59) APULEJ. *Amor i Psihe*. Naslov originala: L. Apuleius Madaurensis: Metamorphoseon libri (Asinus aureus). Preveo i protumačio dr Milivoj Šrepel. — Zagreb, Knjižara Dioničke tiskare, 1890, 54 str.

★ Uz prijevod ovog znamenitog ulomka Apulejevih Metamorfoza (poznatih pod imenom *Zlatni magarac*) objavio je Šrepel i opširnu studiju o mjestu ove priče u antici kao i u antičkom naslijeđu, o utjecaju ovog motiva na likovnu umjetnost, te napokon o mitskoj potki ove priče.

60) DEMOSTEN. *Izabrani govori*. Naslov originala: Δημοσθένης · Λόγοι. Preveo, uvod napisao i bilješke dodao Stjepan Senc. — Zagreb, Matica hrvatska, 1890, XXIII + 208 str. — Prievodi grčkih i rimskih klasika, sv. 8.

Sadržaj. — Prvi govor za grad Olint, str. 3. — Drugi govor za grad Olint, str. 11. — Treći govor za grad Olint, str. 20. — Govor o miru, str. 31. — Govor o položaju na Herzonezu, str. 38. — Prvi govor protiv Filipa, str. 55. — Drugi govor protiv Filipa, str. 67. — Treći govor protiv Filipa, str. 78. — Govor o vijencu, str. 98.

★ Poslije uvodne studije Demostenov život, u kojoj su ocrtane političke i društvene prilike Demostenova vremena, s naglaskom, dakako, na Demostenovoj ulozi u događajima, slijedi tekst prijevoda. Svaki je govor u kraćem uvodu razložen da bi čitaocu bilo olakšano praćenje Demostenova izlaganja. Na posljednjih je tridesetak stranica donijet veći broj bilježaka s dopunama podataka sadržanih u uvodu knjige kao i u Demostenovim govorima.

61) EZOP. *Basne*. Naslov originala: *Αἰσώπος · Μύθων συναγωγή*. Pripredio Ivan Filipović. — Zagreb, Tisak i naklada knjižare Lav. Hartmana (Kugli i Deutch), 1890, 84 str. — Spisi za mladež. Uređuje Stjepan Basariček.

★ Drugo izdanje istog naslova (skraćeno za 3 basne). Prvo izdanje izašlo 1867. godine (usp. bilj. 30). Bilješka Nešto o Ezopu premještena je na kraj knjige.

1891

62) DEMOSTEN. *Filipike i Olintske besede*. Naslov originala: *Δημοσθένης · Φιλίππικοί. Ὀλυνθιακοί*. Preveo i objasnio Jovan Turoman. — Beograd, Štampano u kraljevsko-srpskoj državnoj štampariji, 1891, VI + 101 str.

Sadržaj. — Prva Filipika, str. 22. — Prva Olintska beseda, str. 36. — Druga Olintska beseda, str. 44. — Treća Olintska beseda, str. 53. — Druga Filipika, str. 63. — Treća Filipika, str. 72.

★ Uz prijevod Demostenovih govora tiskao je ponovo Turoman kao uvodnu bilješku skraćen tekst iz 1880. (usp. bilj. 42) istog naslova. Na kraju su oskudne bilješke.

63) PLUTARH. *Izabrani životopisi. Dio drugi*. Naslov originala: *Πλούταρχος · Βίοι παράλληλοι*. Preveo, uvod i bilješke napisao Stjepan Senc. — Zagreb, Matica hrvatska, 1891, 332 str. — Prijevodi grčkih i rimskih klasika, sv. 10.

Sadržaj. — Gaj Marcije Koriolan, str. 3. — Marko Katon, str. 39. — Tiberije Grakho, str. 70. — Gaj Grakho, str. 90. — Gaj Marije, str. 107. — Lucije Kornelije Sula, str. 157. — Ciceron, str. 201. — Cezar, str. 247.

★ Drugi dio Plutarhových Izabranih životopisa sadržava životopise znamenitih Rimljana. Osim prijevoda knjiga sadržava samo oskudne bilješke na kraju. Uvod, spomenut u naslovnici, ne postoji.

1892

64) EPIKTET. *Seti se ili ručna knjižica stoičkog morala*. Naslov originala: *Ἐπίκτητος · Ἐγχειρίδιον*. Preveo M[ilan?] J[?] M[ajzner?]. — Leskovac, Naklada prevodioca, 1892, XII + 44 str.

★ Prijevod je popraćen kratkom uvodnom bilješkom o Epiktetu i stoičkoj filozofiji te kraćim Primedbama na kraju knjige.

65) PLUTARH. *Izabrani životopisi. Dio prvi*. Naslov originala: *Πλούταρχος · Βίοι παράλληλοι*. Preveo, uvod i bilješke napisao Stjepan Senc. — Zagreb, Matica hrvatska, 1892, 397 str. — Prijevodi grčkih i rimskih klasika, sv. 9.

Sadržaj. — Temistoklo, str. 3. — Aristid, str. 35. — Kimon, str. 67. — Periklo, str. 91. — Alkibijad, str. 130. — Demosten, str. 170. — Aleksandar, str. 197.

★ Prijevodima životopisa znamenitih Grka, što ga sadržava prvi dio Plutarhových Izabranih životopisa, dodane su na kraju tek kratke bilješke. Uvod spomenut u naslovnici kao i u sadržaju knjige ne postoji.

66) SOFOKLO. *Edip na Kolonu*. Naslov originala: *Σοφοκλῆς · Οιδίππου ἐπὶ Κολωνῶν*. Uvod, životopis Sofoklejev napisal, dramo prevel in opomnje dodal R[ajko] Perušek. — Novo mesto, 1892.

★ Prijevod izrađen u metru originala. Navedeno prema *Moderu*.

67) TEOKRIT. *Sličice*. Naslov originala: *Θεόκριτος · Εἰδύλλια*. Preveo M[ilan?] J[?] M[ajzner?]. — Beograd, Naklada prevodioca, 1892, 32 str.

★ Prozni prijevod Teokritovih Idila (I, IV, IX, X, XXI) te mima (XV) popraćen je kraćim predgovorom kao i Primedbama na kraju knjige.

1894

68) ★★★ *Primjeri iz grčke književnosti u hrvatskom prijevodu*. Sastavio Stjepan Senc. — Zagreb, Naklada kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, 1894, 370 str. — Svjetska književnost u hrvatskim prijevodima, sv. 1.

Sadržaj. — I *Primjeri iz stare grčke poezije*. A. EPSKO PJESNIŠTVO. Homer, str. 10. — B. LIRIKA. I *Elegički pjesnici*. Tirtej, str. 121. — Mimnermo, str. 123. — Solon, str. 124. — Teognis, str. 126. — II *Jambografija*. Arhiloh, str. 128. — Simonid Amorginac, str. 129. — Ezop, str. 130. — III *Korski liričari*. Alkman, str. 130. — Arion, str. 131. — IV *Melski liričari*. Sapfo, str. 131. — Alkej, str. 133. — Anakreontika, str. 133. — C. DRAMSKO PJESNIŠTVO. Sofoklo, str. 151. — Aristofan, str. 200. — Teokrit, str. 207. — II *Primjeri iz stare grčke proze*. I *Historiografija*. Herodot, str. 219. — Tukidid, str. 258. — Kseonofont, str. 264. — Plutarh, str. 274. — II *Filozofija*. Kseonofont, str. 306. — Platon, str. 318. — III *Govorništvo*. Izokrat, str. 336. — Demosten, str. 344. — Eshin, str. 352. — Likurg, str. 354. — Lukijan, str. 360.

★ Prvo izdanje Senčevih *Primjera*, koje će (poput identičnih *Primjera* rimske književnosti) doživjeti još dva izdanja: 1909. i 1920. Osim prijevoda reprezentativnih djela (ili fragmenata djela) pisci su predstavljeni kratkim biografskim bilješkama ispred prijevoda, a književne su vrste opisane u kratkim pregledima ispred pojedinog odjeljka. Ispod teksta dodane su skromne bilješke. Fragmenti djela povezani su katkada u cjeline proznim umecima. Homer je predstavljen ulomcima Ilijade i Odiseje, Sofoklo cijelom Antigonom i ulomcima Elektre, Aristofan *Ženama* u narodnoj skupštini i *Oblacima*, Ksenofont *Anabazom*, Kirivim odgojem, Uspomenama na Sokrata te *Spisom o gospodarstvu*, Platon *Kritonom* i *Fedonom*. U prevođenju su sudjelovali: Tomo Maretić, Hugo Badalić, Stjepan Senc, Armin Pavić, Ferdo Miler, August Musić, Stjepan Bosanac, Koloman Rac, Ferdo Radanović. Kasnija se izdanja od ovog dosta razlikuju.

- 69) ★★★ *Primjeri iz rimske književnosti u hrvatskom prijevodu*. Sastavio Stjepan Senc. — Zagreb, Naklada kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, 1894, IX + 409 str. — Svjetska književnost u hrvatskim prijevodima, sv. 2.

Sadržaj. — *Pjesništvo*. A. DRAMSKO PJESNIŠTVO. Plaut, str. 14. — B. EP-SKO PJESNIŠTVO. Vergilije, str. 47. — C. LIRIKA. Katul, str. 139, — Horacije, str. 143. — Tibul, str. 200. — Propercije, str. 204. — Ovidije, str. 207. — *Proza*. A. HISTORIOGRAFIJA. Cezar, str. 243. — Salustije, str. 258. — Livije, str. 275. — Tacit, str. 295. — B. GOVORNIŠTVO. Ciceron, str. 354. — C. FILOZOFIJA. Ciceron, str. 370. — Seneka, str. 394.

★ Fragmentarni prijevodi djela rimske književnosti svrstani su u ovoj knjizi prema književnim vrstama kojima pripadaju. Svako od književnih vrsta prethodi kratak pristupni tekst s historijskim pregledom njezina nastanka, razvoja i dostignuća (s glavnim predstavnicima). Prijevod prati poneka bilješka ispod teksta. Osim Plautove Aulularije koja je prevedena u prozi ostali su prijevodi izrađeni u mjeri originala. Osim Aulularije Plauta u ovom izboru zastupa i Hvalisavi vojnik, Vergilija Eneida, Bukolike i Georgike (sve u odlomcima), Katula pjesme 1, 3, 9, 13, 31, 46, 101, Horacija Ode (I, 1–4, 7, 14, 22, 37; II, 3, 7, 19; III, 2, 13, 25, 30; IV, 2, 3, 15), Epode (2 i 7), Satire (I, 1, 9, 10), *Carmen saeculare*, Pisma (I, 10, 13; II, 3). Tibul je predstavljen prijevodom dviju pjesama (I, 3 i II, 2) kao i Propercije (I, 18 i IV, 11), a Ovidije većim odlomcima *Metamorfoza*, *Fasta* i *Tristia*. Ciceronovo djelo predstavljeno je odlomcima govora Protiv Vera te Protiv Katiline kao i raspravama O državi, Lelije o prijateljstvu i Katon o starosti. Historičar Salustije predstavljen je fragmentima Katilinine urote i Rata s Jugurtom, a Tacit Analima, Razgovorom o govornicima, Germanijom i

Agrikolom. Knjigu zaključuje Seneka izborom iz pisama. U prevođenju su sudjelovali Stjepan Senc, Vladoje Dukat, Tomo Maretić, Franjo Maixner, Ferdo Miler, Milivoj Šrepel, Koloman Rac, Adolfo Veber Tkalčević, Ferdo Radanović, Krešo Pavletić.

- 70) ★★★ *Zlatne jagode*. Priredio Anton Kosi. — Ljubljana, 1894.

★ Uz ostale basnopisce sadržava i Ezopove basne. Navedeno prema *Moderu*.

- 71) PLATON. *Phaidros*. Naslov originala: Πλάτων · Φαῖδρος. Preveo, uvod i bilješke napisao Franjo Petračić. — Zagreb, Matica hrvatska, 1894, XLIV + 104 str. — Prievodi grčkih i rimskih klasika, sv. 11.

★ Opsežna uvodna studija obuhvaća pregled filozofije prije Platona, osvrt na Platonov život i rad (s kraćim filozofskim portretom) te na kraju analizu samog prevedenog djela. Nakon prijevoda slijede temeljite bilješke te kazalo.

1895

- 72) SOFOKLO. *Kralj Idip*. Naslov originala: Σοφοκλῆς · Οἰδίπους τύραννος. Preveo Nikola Jovanović. — Požarevac, 1895.

★ Knjigu ne posjeduje NSB. Navedeno prema *Đuriću 1*.

- 73) SOFOKLO. *Tragedije*. Naslov originala: Σοφοκλῆς · Τραγωδίαί. Preveo, uvod i tumač napisao Koloman Rac. — Zagreb, Matica hrvatska, 1895, LXXXVIII + 342 str. — Prievodi grčkih i rimskih klasika, sv. 12.

★ Proznom prijevodu sačuvanih Sofoklovihi tragedija prethodi golemu studiju podijeljena u dvije cjeline. Kazalište i tehnika tragedije grčke, kako naziv sam kazuje, opisuje nastanak kazališnih priredaba. U drugom dijelu, Prvaci tragedije grčke, ocrtan je stvaralački lik trojice najznačajnijih tragičkih pjesnika Eshila, Sofokla i Euripida te podrobno analizirano moralno i filozofsko polazište tragedija koje su pisali, kao i njihovo umjetničko dostignuće. Poslije prijevoda slijedi četrdesetak stranica objašnjenja manje razumljivih mjesta, aluzija i mitskih likova. Uz sliku Sofoklove statue knjiga je dopunjena i nacrtom kazališta u Epidauru te fotografijom Dionisova kazališta u Ateni. Dvadesetak godina kasnije, 1913, objavio je Rac svoj prijevod Sofoklovihi tragedija u stihu, a svojim se kasnijim prijevodima istakao upravo u prevođenju antičke dramske literature u metru izvornika.

1896

- 74) VERGILIJE. *Eneida*. Naslov originala: P. Vergilius Maro: Aeneis. Preveo dr T[omo] Maretić. — Zagreb, Matica hrvatska, 1896, XX + 316 str. — Prievodi grčkih i rimskih klasika, sv. 13.

★ Opširan uvod Publije Virgil Maron s osvrtom na pjesnikov život i rad napisao je (kao i popratne bilješke) Koloman Rac. Na kraju su knjige bilješke i pregled sadržaja pojedinih pjevanja uključen u sadržaj knjige.

1897

- 75) CEZAR. *Galski i građanski rat*. Naslov originala: G. Iulius Caesar: Commentarii de bello Gallico. Commentarii de bello civili. Preveo, uvod i bilješke napisao Koloman Rac. — Zagreb, Matica hrvatska, 1897, XXXVI + 345 str. — Prievodi grčkih i rimskih klasika, sv. 14.

★ Gaj Julije Cezar naslov je opširne uvodne studije o životu i djelu najznamenitijeg rimskog vojskovođe i državnika. Nakon teksta prijevoda slijede kratke bilješke te Rječnik geografskih imena i ratnih starina. Na kraju knjige, kao prilog, dodano je 19 slika povezanih s tekstom Cezarova djela.

94

- 76) EZOP. *Basne*. Naslov originala: Αἴσωπος Μύθων συναγωγή. Priredio Ivan Filipović. — Zagreb, Tisak i naklada knjižare Lav. Hartmana (Kugli i Deutch), 1897, 88 str. — Spisi za mladež. Uređuje Stjepan Basariček.

★ Treće izdanje istog naslova. Prethodna izdanja izašla su 1867. i 1890. (usp. bilj. 30 i 61).

- 77) NEPOT. *Život slavnih vojskovođa*. Naslov originala: Cornelius Nepos: Opera. Preveo Spira Kalik. — Beograd, Štamparija Dragoljuba Mirosavljevića, 1897, V + 160 str. — Grčki i latinski pisci u srpskom prevodu, knj. 1.

★ Uz nekoliko predgovornih riječi o piscu te bilježaka ispod teksta knjižica donosi i kratak pregled Nepotovih jezičkih specifičnosti. Ovaj prijevod sačuvanih Nepotovih životopisa imao je, po tome sudeći, i školsku namjenu.

- 78) PLATON. KSENOFONT. *Symposion*. Naslov originala: Πλάτων · Ξενοφών · Συμπόσιον. Preveo, uvod i bilješke napisao Franjo Petračić. — Zagreb, Matica hrvatska, 1897, VII + 147 str. — Prievodi grčkih i rimskih klasika, sv. 15.

★ Oba su prijevoda popraćena opširnim uvodima s detaljnim analizama filozofskih postavaka iznijetih u njima te bilješkama. Kazalo imena na kraju knjige dopunjuje ove dodatne tekstove obavijestima o osobama koje se u djelima spominju.

1898

- 79) CEZAR. *Galski rat*. Naslov originala: G. Iulius Caesar: Commentarii de bello Gallico. Preveo i objasnio M. Živković. — Beograd, Štamparija Dragoljuba Mirosavljevića, 1898, IV + 279 str. — Grčki i latinski pisci u srpskom prevodu, knj. 2.

★ Prijevodu prethodi bilješka Dve tri o piscu s najosnovnijim napomenama o Cezarovu životu i djelu. Sam prijevod popraćen je kraćim bilješkama ispod teksta. Kako proizlazi iz Napomene na kraju knjige uz ovaj prijevod bile su dodane i zemljopisne karte te slike u posebnom atlasu. U NSB taj atlas nisam našao.

- 80) HERODOT. *Priče iz istorije Starog veka*. Naslov originala: Ἡρόδοτος · Ἱστορίαι. Preveo Milan J. Majzner. — Kragujevac, 1898.

95

★ Navedeno prema Đuriću 1.

- 81) KSENOFONT. *Izabrani spisi. Dio prvi. Kirupedija*. Naslov originala: Ξενοφών · Κύρου παιδεία. Preveo i uvodom popratio Stjepan Senc. — Zagreb, Matica hrvatska, 1898, XIX + 255 str. — Prievodi grčkih i rimskih klasika, sv. 16.

★ Kratak uvod Ksenofontov život i rad donosi uz ostale životopisne podatke i obrise društvenih i političkih gibanja Ksenofontova vremena, te pregled Ksenofontovih djela. Prijevod ne prate nikakve bilješke, a u sadržaju na kraju knjige donijeti su i sažeci pojedinih knjiga Kirupedije.

1899

- 82) EPIKTET. *Stari prijatelj. Savjeti bližnjemu*. Naslov originala: Ἐπικτήτος · Ἐγχειρίδιον. Preradio J. K. — Pakrac, Tisak i naklada J. Zoričića, 1899, 34 str.

★ Nakon nekoliko uvodnih redaka o Epiktetu slijedi izbor izreka svrstanih u odjeljke: Pravila za svagdašnji život, Pravila pri stolu te Mudri savjeti. Ostaje otvoreno pitanje u kojoj je mjeri pri radu na ovoj knjižici upotrijebljen grčki original.

83) KSENOFONT. *Izabrani spisi. Dio drugi. Anabaza. Spomeni Sokratovi. Knjiga o gospodarstvu.* Naslov originala: Ξενοφών · Ἀνάβασις · Ἀπομνημονεύματα Σωκράτους. Οἰκονομικός. Preveli Stjepan Senc i Martin Kuzmić. — Zagreb, Matica hrvatska, 1899, 414 str. — Prijevodi grčkih i rimskih klasika, sv. 17.

Sadržaj. — Anabaza, str. 3. — Spomeni Sokratovi, str. 187. — Knjiga o gospodarstvu, str. 297.

★ Uz prijevode donijete su i opširne bilješke na kraju knjige, a sažeci pojedinih knjiga Anabaze kao i ostalih spisa, izloženi su u zaključnom sadržaju. Povezana s prethodnom, ova knjiga nema nikakav uvod. Anabazu je preveo i bilješkama popratio Stjepan Senc, dok je ostala djela preveo i bilješkama popratio Martin Kuzmić.

OSVRTI

SAVJETOVANJE O OBRAZOVANJU KADROVA ZA PROUČAVANJE POVIJESNE I KULTURNE BAŠTINE NA LATINSKOM I GRČKOM JEZIKU U SR HRVATSKOJ

U Zagrebu, u zgradi Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, održano je 16. svibnja 1979. godine Savjetovanje o obrazovanju kadrova za proučavanje povijesne i kulturne baštine na latinskom i grčkom jeziku u SR Hrvatskoj.

Savjetovanju su u velikom broju prisustvovali predstavnici zainteresiranih ustanova, kao i drugarica Narcisa Ćemalović, podsekretar Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu, i prof. dr Pero Šimleša, predsjednik Prosvjetnog savjeta Hrvatske.

Inicijativu za održavanje ovog skupa dao je i organizirao Zavod za povijesne znanosti IC JAZU (bivši Historijski institut JAZU). Zavod za povijesne znanosti JAZU u Zagrebu osnovan je u okviru JAZU s ciljem da istražuje, proučava i objavljuje izvornu arhivsku građu za povijest naših naroda. No već niz godina, kao i ostale srodne ustanove, bori se za mlade kadrove koji bi nastavili rad na započetim zadacima (Diplomatičkom zborniku, Povijesnim spomenicima Istre itd.).

Reforma usmjerenog obrazovanja dala je udruženom radu mogućnost planiranja i usmjeravanja mladih kadrova u potrebne stručne profile. Iz tog razloga je i održano Savjetovanje na kojemu su predstavnici instituta, arhiva, muzeja, fakulteta i drugih srodnih ustanova u SR Hrvatskoj izrazili potrebu za stručnjacima koji bi u usmjerenom obrazovanju stekli znanje klasičnih jezika i ostalo stručno obrazovanje kako bi se poslije završetka školovanja uključili u rad, a prema potrebi nastavili i studij.

Sudionici skupa istakli su u prvom redu potrebu za učenjem latinskog jezika, jer je poznata činjenica da je to bio službeni jezik u Hrvatskoj do 1847. godine i kilometri arhivske građe još neobjelodanjeni leže u našim arhivima.